

Landskap: *Småland*

Upptecknat av: *Helge Granberg*

Härad: *Fädra kloster*

Adress: *Stubbetorp, Brokinds*

Socken: *Vinsjöfjärda*

Berättat av: *Ture Valfrid Fransson*

Uppteckningsår: *1938*

Född år *1889* i *Vinsjöfjärda*

Uppteckningen rör *medjoberk*

Skriv endast på denna sida!

14 sid.

5330
Bränna bräns

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

1. I vedjebruk har förekommit i trakten ganska allmänt jär² av nästan varje hemmansägare. Bränna bräns är den vanligaste benämningen. Rösset är när de kugga ned all skogen och ämna det till en bräns, men i låter bränna den, utan låter den ruttas av sig självet. Bränna gjorde de ju nog dock jär det mesta en stor del men de hade i potatis på dem som på en bräns. Man brände bräns sedan man tagit bort den stora skogen så att endast ris, loppar och småträd voro kvar. För länge sedan tillbakå till se i majens i mormars tid så högg man ned den stora skogen och brände bräns ty då hade skogen inget värde. Detta är nog en 75 - 100 år sedan. Bränna bräns bedrevs

-2-
5330

i senare tid vid sidan av det vanliga
lantbruket. I bland brukade man nog
röja skogen genom att bränna bräne,
men mera sällan. Rössel brändes
mycket för att man skulle få stark
gräsväxt och leta ut kreaturen.

2. Man brände bräne om rössel på
enskild mark, men det hände att
fattiga bostadsägare och torpare fingo
packa bräne till hälutens, det vill säga
att bonden skulle ha hälutens av av-
kastningen, om bostadsägaren eller torparen
den andra hälutens. Några beståda uppfäddes
i vid brännorna. Man hade i bräne vanligen
mer än vart annat eller vart tredje eller
vart femte år. Man hade bräne om rössel
än här och än där, om rättade sig efter

Om det fanns mycket beskar, och den stora skogen var borta. Predje-värelbruk i egentlig mening förtom g; men man brukade ofta ofta en 20-30 år bränsa på samma plats som fört, ty då var skogen uppvuxen igen. Var så en brände sina egna bränsor eller rörel och hade aldrig svederna ihop.

Det hände dock ibland att systron hade bränsor eller rörel tillammans, men var innan gårdarna var delade.

3. En bränska hade vära från 4 skäppland till 20 tunnland stor. Det berättade för det måste på bara stor hemman del de hadde, och ha stora ägarna poro, och på vissa avverkningar av storskogen.

4. Det kunde nog ha mer än en bränska samtidigt, men berättade på skilda förhållanden

5330 -

4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

Huru mycket som räddes på en bräna
berodde ju alldeles på huru stor den
var, och huru pass stenvig den var.
Stokastningen per skäppa av till ex.
råg var större än på återjorden, men
kan i uppgifvas ty det värlar. Det torde
uppmärksammas att bränsrågen var mycket
friare från skräppa & ogräs, möjligen syra)
än annan råg, och mycket grobarare
än rågen som väte på återn. Alla
jilade ofta ett på bränsråg sådeles om
den hade väst på feta bräna. Första
året odlades potatis, och andra året
kösträd och sedan låto de det växa
igen till gräsmark. Rovor kunde man
ibland sätta i samma kupa som
potatisen och kallades den bränsrovar.

5330

5.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

- Roofröet räddes då man hade
potatiskeporra. Dess bränaror var
alltid runda och i någonsin långa och
små. En bräna brukades 2 ai således
och användes aldrig till att man skördade
hå där. Bränen fick växa igen för att efter
en 20-30 ai ång användes, ty då var skogarna
5a. rötter så man kunde använda dem. Man brände
rörel får att man skulle få bete, men även
bränen var ju bra för betet. Man kan säga
att svetsens ändamål var både för att få
röd och för att få bete åt kreaturen.
Man brände valdrig rörel eller bräna
5b. får att få milvet. Någon tradition
om att det skulle vara förbjudet att bränna
rörel eller bräna förekommer ej, men nu
veta ju alla att svedjebruk är skadligt

retan skogen har stigit i väide.

6. Man antände bräven eller röseln
huru drabbigast i april, och mera i slutet
i maj.

Man högg ned skogen änt förut innan
man skulle bränna bräve eller rösel.

och antände den efterföljande år således.

7. Man brände bräve utslutande på platser där
det fanns kullar och åsar, så man hade
lutning åt något håll. Där va en bräve
som jag var med och brände i Buzgekatt
och han var väl över en kilometer lång.

Det var bok och björk som hade fällt
där i de va stora böcker (bogar) som hade
fällt där till bok-stav. Man förlade bräven
på höjden därför att man där smälte fort och
gjorde att vattnet skulle sorina, ty till ex. potatis

måste ju rättas 6 le eller 7 le ve-
f medkan) och börjar den 7 de veckan den 18 maj.
och slutar den 25 maj. 6 le medkan börjar den 25
maj och räcker till den 1 juni.

8. Blandskog ansågs vara bäst till brän-
nens bestånd eller rättare skulle bestå av björk och
allt annat. I yngre tid tog man ju vara
på den användbara skogens och brände endast
avfallet, men för brände man ju även stor-
skogen. Det var buskig skog för de drags
2. alltså framför gles. Man högg i marken i
träden, såvida man önskade att
10. de skulle söna eller röttna. Buskarna höggos
först och sedan de stora träden, och användes
11. vanliga redskap. Räckkniven (pojkniven)
användes även att kasta med. Räckknivens skaft
är en 7 tom långt och själva knivbladet är

ca en fot långt ungefär en böjri getsen
Och kvistade ju ibland träden för fällningen
om de var kvistiga. ty annars var det svårt
att komma åt. Och brukade alltid tillvarata
befintligt löv till för en häst.

Och sedermera kvanten började man hörsällningen
om det sluttade ty man ansåg att
11.12. träden lutade nedåt. Träden fälldes
alltid så att de fälla åt samma håll undantagande
buskarna. Alla träd fälldes för, men på
senaste tiden friska fristad etc kvar.

14. Och brukade släpa buskar till platsen
där det gynnades några för att rislaget
skulle bli jämnt fördelat, och behövdes
en tjocklek av 8, 9 tum i medeltal, och
skulle vara för tjockt för att kunna jordas
Och fälldes träd ut så att man fick en

5320 -

9.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

15. Brandgata så att det g. tog eld i den ²örriga
skogen, och hade man vatten tillhanda samt
handsprutor och brandmän så man tänkte
16. ja. Man brände i april så riset var
17. litet tunt. Man hade alltid vatten tillhanda
och alla som var med och brände bränne
hade paskor att slå med för att hindra
skogselv eller markeld. Man tänkte alltid
i medvind ty annars hade g. riset brunnit upp.
Följde g. allt med så brände att man fick
lägga ut en brinnande ruska här och där
för att allt skulle följa med i elden. För det
18. bästa så antände ägaren röseln eller
brännen, men han hade för det bästa med
sig en van person för att leda det hela
En rösel kunde brinna ända till ett par
dagar och man fick vakta nattet som dag

26 Man antände i allmänhet med Torved-
stickan. Man fick naturligtvis vara
mycket nog med att vaktas elden och
blev det bara flåskan så fick man släpa
det ris för att få aska. Var det stora
stenhallar som voro betäckta med ris
var man nog med att det; ~~fick~~ ligga
kvar. ty askan på stenen blev ju till ingen
nytt. Man hade en lång stång med lera
utan hake för att reda bränningen. Under den
renare tiden brände man ju; de grova
stammarna utan ris, toppar samt mindre träd
och buskar, varför nästan någonting mycket
blev kvar, men skulle något bliva övert
brukade man nog taga tag bort det på bräven.
Man hade undantagsvis en smorra som smorade
för vinden på ett skrämna bort fåglarna från

räden på bränen, men var så ljust.
24. Brännarna inhägnades med aspåntat virke
och hade man höjtt 3 eller 4 stänger parallellt
och hägnades med björkveden. Hållade (lutade)
marken fick ju gräslan även lita. Man hade
alltid till förtäring och gjorde ganska stora
kupper till varje stånd och varo runda
och ca en aln i genomskärning och omkring
8 tum höja. Var det mager kunde kupperna
bli ganska glasa, men var det bra jord
blev det ju tätare mellan kupperna. Pojkar
och flickor hade såväl som äldre personer.
Bränen pensades ut från stökar och stubbar
innan man rädde och rotte. Man hade
så fort man hade bränt av bränen, men ville
man att regn skulle falla fort, ty då
man rev i jorden rök ju askan, och man

5330

-12-

12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

var rädd om den, när den ryftele ju äuen i
ågonen så de 3 kunde ha ska. Vänligen i 7de veckan
d. v. s. i mitten av maj rätte man potatis.
Så fort man hade flockat upp potatisen
så räddde man rågen som nedmyllades med
en handkropps av trä. Kroppen var av
en trädstam på vilken grenarna
voro kvar till viss längd på själva kropps-
stumpet. Man fick om grenarna voro för
glora borta i panna. Man råde potatisbräna
men knappast rågbäna. När man skulle på
en rätta lade man råden i en råskäppa
och potatisen i ett ämbur e. d.
Man fick vara noga så att inget
av rågen föll på stenarna vilka sopades
av väl. Rågen på bränen betades 3
rågornin som jag kan komma ihåg.

30. Man hakade upp potatisen på kosten,
och rågen skars med skärs om det var
stenigt annars kunde man nog även
använda lie. Såden sattes upp antingen
i långtrave eller på krakar och förslades
huru så fort den blev torr. Hade de lilla bräna
så ködde man huru sålden sedan den blev torr. Hade de
Stora bräna så ködde man huru den på
vanligt sätt, men hade man ej väg till bräna
bar man ut sålden till vägen. Rågen lags i rep
31,32. eller båga. Haka kratts samt skärs öfver krakar
med rakkniv redskap som användes vid bräna.

Upplysningens anmärkingar.

Från Vinsjönda församling finnes en
änne ej fullt utredt uppgift om att
man för mycket länge sedan skulle
ha använt en grånstam på vilken

- 5330¹⁴ -

14.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

man hade lämnat grenarna kvar
som karopinnar till att håsa öien medje-
landet med. Inga uppjagta fjinnar ännu
om kunnats denna primitias här var
av en fallkomligt med trädstam, eller
om den bara var den ens håluten av
en trädstam, samt försed med handtag
som på vissa härvar.

Fällekraften har olika namn på
olika platser, och uppräknas här nedan
nägra från Kalmar län.

Krackle	Steg s:n
Krackle	Kristvalla s:n
Krankle	Kräksmåle s:n
Krasle	Djursdala s:n
Pysle	Torsås s:n
Pissle	Kristdala s:n